

Opinia

Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej

w sprawie

projektu „Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju”.

Poznań, dnia 28 września 2016 r.

Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej z nadzieją i oczekiwaniem przyjmuje koncepcje wyrażone w projekcie „Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju”. Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym i terytorialnym zaprezentowane w ogólnych założeniach jest zgodne z wielokrotnie wyrażanymi postulatami i stanowiskami Związku, który krytycznie odnosił się do przyjętego w ostatnich latach modelu rozwoju kraju opartego głównie o tzw. „ośrodki wzrostu”.

Obszary wiejskie, wysiłkiem mieszkańców i samorządów lokalnych w ostatnim dwudziestopięcioleciu, dokonały skoku cywilizacyjnego, wpływając na poprawę jakości życia mieszkańców. Jednak analizując tempo zmian zachodzących na obszarach wiejskich w porównaniu z miastami, należy zauważyć, że dynamika wzrostu tych ostatnich jest większa, co przekłada się na wzrost dysproporcji rozwojowych na korzyść obszarów miejskich. Priorytety rozwoju kraju, określane w poprzednich okresach, wyraźnie preferowały obszary miejskie. Skutkiem tej polityki jest nierównomierny rozwój kraju, szczególnie dotkliwy dla mieszkańców obszarów wiejskich. Dotyczy to przede wszystkim stanu gminnych dróg publicznych (55% to drogi gruntowe), gospodarki wodno-ściekowej (60 % gospodarstw domowych nie posiada dostępu do kanalizacji, a 15 % do sieci wodociągowej), dostępu do szerokopasmowego Internetu (33 % gospodarstw nie ma dostępu), miejsc przedszkolnych (brak 40 % miejsc dla 3-5 latków) i innych usług wpływających na jakość życia mieszkańców. Liczba mieszkańców przypadających na 1 aptekę na terenach wiejskich jest ponad dwukrotnie wyższa od średniej krajowej. Niedoinwestowany stan infrastruktury technicznej i społecznej wpływa negatywnie na jakość życia mieszkańców wsi, ogranicza rozwój rolniczej i pozarolniczej działalności gospodarczej. Analizując bariery rozwojowe terenów wiejskich należy również zwrócić szczególną uwagę na ograniczenia występujące na obszarach objętych różnego rodzaju formami ochrony przestrzeni i środowiska. Jest to jedna z głównych przyczyn braku lokalizacji nowych firm oraz wyższego bezrobocia, a skutkiem tego są bardzo niskie dochody własne gmin położonych na tych obszarach. Przypominamy, że brak rekompensaty za obszary chronione, z których korzysta całe społeczeństwo, dotyczy 1/3 powierzchni całego kraju i ponad połowy samorządów.

Podkreślamy, że obszary wiejskie naszego kraju to 93 % powierzchni, zamieszkałej przez ponad 40 % ludności. Niedopuszczalna jest sytuacja, żeby miejsce urodzenia i mieszkania obywatela Polski determinowało jego szanse rozwoju i poziomu życia. Wobec wyzwań demograficznych i przy malejącej stale liczbie mieszkańców wsi pracujących w rolnictwie, niezbędna jest rewizja strategii rozwoju obszarów wiejskich, co powinno mieć odniesienie w „Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju”.

Stanowiska przyjmowane od kilkunastu lat na Kongresach Gmin Wiejskich i naszych Zgromadzeniach, dotyczące rozwoju obszarów wiejskich, kierowane do władz – zarówno stanowiących jak i wykonawczych są niezmiennie aktualne, gdyż na polskiej wsi wciąż borykamy się z problemami cywilizacyjnymi i społecznymi. **Nasz głos nie mógł się przebić przez kolejne ugrupowania i koalicje polityczne odpowiedzialne za rządzenie krajem.**

Jako podstawowy instrument wspierający rozwój obszarów wiejskich wskazywany jest Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. W tym Funduszu zaledwie 13,4 % ogółu środków służy wsparciu działań poprawiających jakość życia na obszarach wiejskich i zwiększających potencjał rozwojowy gmin. Z badań Związku Gmin Wiejskich wynika, że gminy wiejskie i miejsko-wiejskie w perspektywie 2014-2020 widzą potrzebę realizacji inwestycji na poziomie 97 miliardów złotych, pod warunkiem zabezpieczenia finansowania ze środków zewnętrznych na poziomie 64 miliardów złotych. Prawie 70 % planów związanych jest z inwestycjami wodno-ściekowymi i drogowymi. Niestety tylko niewielka część tych planów będzie wsparta środkami europejskimi, dlatego niezbędne jest umocnienie podstaw finansowych gmin z obszarów wiejskich oraz tworzenie dodatkowych dedykowanych mechanizmów wsparcia z krajowych funduszy, które byłyby równocześnie pomostem do finansowania infrastruktury wiejskiej po 2020 roku. Należy pamiętać, że mimo ogromnego dotychczasowego wysiłku wiele gmin nie osiągnęło nawet półmetka inwestycji gwarantujących podstawowy poziom życia. Liczymy, że w dalszych pracach nad „Strategią na rzecz odpowiedzialnego rozwoju” i projektem strategicznym „Pakt dla obszarów wiejskich” zostaną przedstawione kierunkowe działania likwidujące ograniczenia rozwojowe polskiej wsi. Deklarując współpracę w dalszych pracach wnosimy o uwzględnienie w nim następujących rekomendacji:

- Opracowanie i realne wdrażanie polityki rozwoju obszarów wiejskich opartej na zrównoważonym rozwoju całego kraju. Strategia powinna wytyczać jej kierunki a „Pakt dla obszarów wiejskich” winien być podstawą krajowej polityki rozwoju wsi. Polityka ta wraz z polityką miejską jako całość, powinny tworzyć spójną i komplementarną politykę zrównoważonego rozwoju Rzeczypospolitej Polskiej.
- Podstawą w przełamaniu impasu rozwojowego i negatywnych trendów demograficznych powinno być podnoszenie umiejętności i wiedzy mieszkańców wsi poprzez spójną i konsekwentną politykę oświatową, uwzględniającą specyfikę wsi.
- Zastosowanie w programach wspierających rozwój obszarów wiejskich takich instrumentów finansowych, które realnie wpłyną na zmniejszenie dysproporcji w zakresie infrastruktury technicznej i społecznej pomiędzy obszarami wiejskimi a miejskimi.

- Wobec niewspółmiernie do potrzeb niskiego budżetu PROW, zapewnienie skierowania w obecnej perspektywie budżetowej UE środków na rzecz przedsięwzięć rozwojowych gmin wiejskich deklarowanych w krajowych i regionalnych programach operacyjnych przez Ministra Rozwoju i samorzady województw. W projekcie strategicznym „Pakt dla obszarów wiejskich” winno się wskazać adekwatność pilnego wsparcia specjalnymi programami niektórych przedsięwzięć dot. np. zagospodarowania ścieków, ochrony środowiska, budowy dróg lokalnych, walki z suszą, mieszkalnictwa.
- Zgodnie z diagnozą strategii dla Polski Wschodniej, należy określić priorytety działań uwzględniające zdefiniowane potencjały dla tych obszarów (np. wspieranie małego ruchu przygranicznego, rozwój podstawowej sieci drogowej powiązanej z drogami ekspresowymi i rozbudową do granicy wschodniej autostrady A2).
- Na skutek niedostatecznych obecnie środków wsparcia na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i w kolejnej perspektywie po roku 2020 należy niezwłocznie rozpocząć prace na rzecz utworzenia Funduszu Rozwoju Wsi Polskiej.
- Wzmocnienie mechanizmu wyrównawczego w finansowaniu samorządów gminnych z obszarami wiejskimi i wprowadzenie subwencji ekologicznej dla gmin objętych różnego rodzaju formami ochrony przyrody, jako rekompensaty za ograniczenia rozwojowe tych obszarów.
- Utworzenie specjalnych instrumentów finansowych dedykowanych dla obszarów wiejskich na eliminację niedomagań w sferze gospodarki wodno-ściekowej (liniowej i rozproszonej) oraz infrastruktury drogowej.
- Stworzenie spójnej, stabilnej polityki wsparcia zróżnicowanych form rozwoju energetyki odnawialnej na obszarach wiejskich. Energetyka ta, uzupełniona o politykę wsparcia prosumenckiego poprawi rentowność sektora rolnego i prowadzenia działalności gospodarczej, a z drugiej strony niesie z sobą wartość dodaną w ochronie środowiska oraz inne ekonomiczne aspekty ważne dla wspólnot samorządowych.

Przewodniczący
Związku Gmin Wiejskich
Rzeczypospolitej Polskiej

Marek Olszewski